

Karl Korsch:

Økonomi og politik i det revolutionære Spanien

Denne artikel af Karl Korsch (1886–1961) blev første gang offentliggjort i maj 1938 i det amerikanske tidsskrift *Living Marxism* (vol. 4, nr. 3, pp. 76–82). Vi har valgt at oversætte og offentliggøre den, fordi den – ved at vise, at den »indispensable sammenhæng mellem økonomisk og politisk aktion i enhver, men frem for alt i den revolutionære fase af den proletariske klassekamp« er den »vigtigste lære af den spanske revolution«, og ved at vise, at eksistensen af et erfarent revolutionært parti ikke er nogen garanti for, at »magten« i en »objektivt revolutionær situation« virkelig bliver erobret – indeholder erfaringer, som den revolutionære bevægelse i senkapitalismen ikke ustraffet kan sidde overhørig.

En realistisk behandling af det revolutionære proletariats opbygningsarbejde i Katalonien og andre regioner af Spanien bør hverken måle dets præstationer i forhold til abstrakte idealer eller i forhold til de resultater, der blev opnået af revolutionære bevægelser under helt andre betingelser. Det står uden for enhver tvivl, at det faktiske udfald af kollektiviseringen i sågar de katalonske industrier, hvor vi kan studere den i sin mest udviklede form, står meget tilbage i forhold til den ortodokse socialistiske og kommunistiske teoris idealbilleder, og at denne

afstand bliver endnu større, når vi konfronterer dette udfald med de stolte drømme hos flere generationer af revolutionære syndikalistiske og anarkistiske arbejdere siden Bakunins dage.

Der er heller ingen historisk analogi mellem, hvad der blev præsteret under den sidste fase af den spanske revolution, som begyndte med de revolutionære arbejderes hurtige modangreb mod Francos invasion og dennes fascistiske, nationalsocialistiske og borgerligt-demokratiske hjælpere, og som nu hurtigt nærmer sig sin afslutning, og det, der skete i Rusland efter okto-

ber 1917, det være sig den såkaldte »krigskommunisme« eller det være sig den umiddelbart følgende NEP-fase. Under den revolutionære bevægelse efter monarkiets fald i 1931 har den politiske magt aldrig været i hænderne på arbejderne eller et parti eller en organisation, der talte på arbejderens revolutionære avantgardes vegne. Det gælder også for den syndikalistiske højborg Katalonien umiddelbart efter juli 1936, da regeringen en tid ikke eksisterede, men fagforeningernes nye og endnu ikke udformede magt ikke desto mindre ikke antog en egen politisk skikkelse. Den situation, der herved fremkom, kan heller ikke beskrives som »dobbeltmagt«. Der er snarere tale om statsmagtens midlertidige bortfald. Årsagerne hertil var for det første adskillelsen af statens (økonomiske) substans, der var overgået til arbejderens disposition, fra dens (politiske) hylster; endvidere de indre statslige stridigheder mellem Franco og republikken, mellem Madrid og Barcelona og endelig den afgørende kendsgerning, at det bureaukratiske og militære maskineris hovedfunktion i den kapitalistiske stat – undertrykkelsen af arbejderne – ikke kunne blive effektiv over for et bevæbnet proletariat.

Det ville være nytteløst at diskutere, om der i de sidste syv års revolutionære udvikling har været nogen »objektive situationer« – i oktober 1934, i juli 1936 og i maj 1937 –, hvor en arbejderklasse, der optrådte samlet, havde kunnet age statsmagten, men på grund af teoretiske betænkeligheder eller på grund af de indre svagheder i dens revolutionære indstilling ikke gjorde det. Det gælder for juli 1936, da de syndikalistiske og anarkistiske arbejdere og militærskadrer i Barcelona havde stormet regeringens våbendepoter og bevæbnet sig med det fra den nedkæmpede fascistiske revolte konfiskerede krigsmateriel, kun på samme måde som det gælder med henblik på juldagene 1917, da de revolutionære arbejdere og soldater i Petersborg demonstrerede under de bolshevistiske paroler »*Al magt til sovjeterne*« og »*Ned med de kapitalistiske ministre*« og det bolshevistiske partis tøvende centralkomité til sidst blev tvunget til at omstøde sin tidligere vægning ved at deltage i en »for tidligt moden« revolutionær bevægelse og til at opfordre soldaterne og folket til en bevæbnet »fredelig« demonstration.

Over for dem, der idag efter tyve års forløb fremhæver den bolshevistiske ledelses revolutionære beslutsomhed i 1917 over for de spanske anarkisters og syndikalisters kaotiske og af

vaklen og indre stridigheder karakteriserede ubeslutsomhed mellem 1936 og 1938, er det på sin plads at erindre om, at Lenin og hans parti i de sorte juldage 1917, tre måneder før oktoberrevolutionens sejr, heller ikke var i stand til at forhindre eller vende til sejr en situation, som afdøde S.B. Krassin (en tidligere bolshevik, der senere overtog høje embeder i sovjetregeringen, men på det tidspunkt var manager for et industriforetagende) dengang karakteriserede på følgende måde:

»De såkaldte masser, hovedsaglig soldater og et antal hooligans drev i to dage planløst omkring i gaderne, skød på hinanden, ofte af frygt, løb derfra ved den mindste alarm, uden en idé om, hvad det alt sammen skulle til for.«¹

Endog betydeligt senere, da glorificeringen af den sejrige bolshevisme allerede var sat ind, men en mild »selvkritik« dog endnu var mulig i det herskende partis øvre lag, erindrede folkekommisær Lunatscharsky om julibegivenhederne med følgende ord:

»Vi må medgive, at partiet ikke vidste nogen vej ud af vanskelighederne. Det var tvunget til v.h.a. en demonstration at kræve noget af menshevikkerne og de socialrevolutionære, som disse var organisk ude af stand til.«²

Og da disse – som ventet – vægrede sig, vidste partiet ikke, hvorledes det skulle komme videre. Det efterlod demonstranterne ved den tauriske plads uden nogen plan og gav modstanderen tid til at organisere sine kræfter, mens vore splittedes og vi med åbne øjne gik ind i et midlertidigt nederlag.«

Også de umiddelbare følger af det, man – analogt med den over for de spanske syndikalister ofte fremførte bebrejdelse om manglen på en revolutionær ledelse – kan betegne som *det bolshevistiske partis manglende evne til i en objektivt revolutionær situation at erobre magten*, var for bolshevismen ikke forskellige fra følgerne for anarkosyndikalismen i 1934, 1936 og 1937. Mod Lenin blev den kompromitterende påstand fremført, at alle hans handlinger efter hans ankomst i Rusland, især den bevæbnede juldemonstration, i hemmelighed blev ledet fra den tyske generalstab. Det bolshevistiske hovedkvarter blev ødelagt, trykkeriet lukket, Kamenew, Trotzky og talrige andre ledere fængslet. Lenin og Sinowjew gik under jorden, hvor Lenin endnu opholdt sig, da han næsten to måneder senere advarede sine kammerater mod at bringe

¹ Dette og det følgende citat er taget fra J. Bunyan and H. Fisher: *The Bolshevik Revolution 1917/18, 1934*.

² [Bolshevikkerne krævede en menshevikisk-social-revolutionær regering uden borgerlige ministre.]

deres revolutionære uafhængighed i fare ved at støtte Kerenskys folkefrontsregering mod general Kornilows kontrarevolutionære opstand. Det ville således være unfair at bebrejde de spanske arbejdere og deres revolutionære syndikalistiske og anarkistiske ledelse, at de under betingelser, som et virkeligt revolutionært parti som de russiske bolshevikker ville have udnyttet, skulle have undladt at tage magten på nationalt eller regionalt katalonsk niveau. Man kan ikke betegne bolshevikkernes politik i juli 1917 som en »forsigtig og realistisk revolutionær politik« og imidlertid beskyldte den samme politik for »mangel på revolutionær forudseenhed og beslutsomhed«, når den under fuldstændig analoge omstændigheder gentages af syndikalisterne i Spanien. så måtte man også acceptere, hvad Pascal konstaterede for 200 år siden, nemlig at »hvad der er sandt på denne side af Pyrenæerne, er en løgn på den anden side«.

Vi vil ikke dermed bestride, at de katalonske arbejderes revolutionære aktion blev hemmet af deres traditionelle politiske abstinens. Endog deres mest radikale økonomiske forholdsregler på den tid, da de syntes at være og selv troede at være situationens uindskrænkede herrer, havde ikke den konsekvente målrettethed, ved hjælp af hvilken det bolshevistiske diktators økonomiske og politiske forholdsregler hensatte dets indenlandske fjender og dets fjender i hele den borgerlige verden i raseri og skræk. I de borgerlige beretninger om det revolutionære Spanien finder vi næsten ikke den ængstelse, hvormed de udenlandske iagttagere behandlede den russiske revolutions »rædsler« under »cordon sanitaire«.³ (Endog den tidligere marxist Karl Kautsky gentog dengang den underretning – og jeg tror, han troede på den –, at bolshevikkerne skulle have kronet deres ekspropriationer med »socialiseringen af bourgeoisiske kvinder«). Sammenlignet med sådanne overdrivelser finder vi i beretningen om kollektiviseringen fra korrespondenten for *The Times* endog en vis humor og en munter tiltro til det spanske folks »individualisme«:

»Centralregeringens ankomst bragte nyt liv til Barcelona. Den store by var begyndt at udmattes under kollektiviseringens byrde. I Spanien, hvor den enkelte vil forblive sin egen herre, kan lykken ikke kollektiviseres. En hotelejer, der ikke kunne bære at arbejde som tjener i sit eget hotel, arbejdede et andet sted som tjener.

Om en kendt skuespiller, der spillede en hovedrolle på scenen, men en lille rolle ved aflønningen, fortæller man, at han skulle have foreslået at udskifte ham med en scenearbejder: 'Vi tjener det samme, lad mig opstille kulisserne og gå du op på scenen og spil.' For biografgængere er det blevet en spøg – ganske vist bedrøvelig – at opdage konservatoriets professorer spille andenviolin i kapellet.«

Endog den langt mere fjendtlige beretning fra korrespondenten for *New York Times*, der er skrevet én måned senere, indeholdt nogle ret tiltrækkende skildringer af arbejdernes liv i de kollektiviserede virksomheder, som for de stats-tilbedende, med værdipapirer spekulerende læsere suppleres med den beroligende bemærkning, at kollektiviseringen – der skildres med tekstilindustrien som eksempel – kun anvendes i begrænset omfang, da republikanerne foretrækker statskontrol frem for arbejderkontrol og forsøger at beskytte de udenlandske interesser i Spanien. I samme toneart bliver Spaniens »stærke mand« (den nu afsatte republikanske forsvarsmiester Prieto) for læserne af *Evening Standard* den 8. marts 1938 beskrevet som en »gemytlig, korpulent avisejer med dobbelthage og forkærlighed for ål«, hvis »værdi« også anerkendes af Franco, og som skal være gode venner med Juan March, Franco-bevægelsens financier.

At CNT og FAI⁴ under trykket af bitre erfaringer til sidst så sig tvunget til at opgive deres traditionelle strategi med ikke at blande sig i politik gjorde den *indispensable sammenhæng mellem økonomisk og politisk aktion i enhver, men frem for alt i den revolutionære fase af den proletariske klassekamp* åbenbar for alle revolutionære – bortset fra nogle håbløst sekteriske anarkistiske grupper. Det er den vigtigste lære af den spanske revolution, der står som afslutningen på den revolutionære bølge efter den første verdenskrig. Den bliver særlig vigtig, når vi tager hensyn til den fundamentale forskel mellem de spanske arbejderes klassebevægelse og formerne for politisk klassekamp i Europa og USA det sidste trekvarte århundrede.

Gyldigheden af denne lære svækkes ikke af de relativt moderate krav, som CNT fremsætter på nuværende tidspunkt. Utvivlsomt indeholder forslaget om en »ny konstitutionel periode, der skulle stemme overens med folkemassernes bestræbelser i den socialistiske

³ »Cordon sanitaire« kaldte den franske udenrigsminister Pichon d. 29.3.1919 de lande, der grænsede op til Sovjetunionen, og som skulle beskytte omverdenen mod den bolshevistiske bacille.]

⁴ [CNT = *Confederación Nacional del Trabajo*, den anarkosyndikalistiske fagforening; FAI = *Federación Anarquista Ibérica*, den hemmelige anarkistiske foderation.]

republik og være demokratisk og føderal«, intet, som folkefrontsregeringen ikke – også under fortsættelse af sin hidtidige borgerlige politik – skulle kunne bifalde. Selv oprettelsen af et »Nationalt Økonomisk Råd på politisk og faglig basi, hvor det socialdemokratiske UGT og det syndikalistiske CNT er lige stærkt repræsenteret«, kunne ikke forvandle regeringens hidtidige borgerligt-reformistiske tendens til en proletariskrevolutionær. Her ser man endnu engang den store lighed mellem syndikalisternes aktuelle taktik og bolshevikkernes holdning kort før og endog efter Kornilow-kuppet. Når denne analogi er rigtig, når vi kunne vise, at endog et revolutionært parti, der var så overvejende politisk og var så politisk erfarent, som det parti, der lavede oktoberrevolutionen, først kunne tage sig sammen til den sidste fuldendelse i kraft af en historisk intuition, der var helt forskellig fra dets hidtidige, hvordan kan vi så forvente en sådan overmenneskelig og overhistorisk præstation af en hidtil upolitisk og politisk uerfaren gruppe af proletariske revolutionære under de uudviklede betingelser i det nuværende Spanien – hvor den iberiske Kornilows kontrarevolution ikke er brudt sammen, men ekspanderer sejrrikt og nu angriber Spaniens industrielle hjerte, de antifascistiske og antikapitalistiske kræfters sidste bastion, den proletariske provins Barcelona.

Fra en nøgtern historisk undersøgelses standpunkt er der tilstrækkeligt med beviser for, at den bolshevistiske ledelse af 1917 ikke var fri for menneskelig vaklen og mangel på forudseenhed, som er en del af enhver revolutionær aktion. Endog efter den sejrriige afslutning af det mesterstykke af en politisk strategi, som bolshevikerne præsterede under Kornilow-affæren i august og september 1917, idet de efter Lenins højst subtile anvisning bestræbte sig på »at kæmpe mod Kornilow akkurat som Kerenskys tropper«, men samtidig ikke støttede Kerensky, men »tværtimod påviste hans svagheder«, gik Lenin ud fra den antagelse, at den provisoriske regerings svagheder efter Kornilows nederlag skulle være så åbenbare, at en fredelig videreudvikling af revolutionen skulle være mulig, idet man erstattede Kerensky med en socialrevolutionær-menshevistisk regering, som skulle være ansvarlig over for sovjetterne. Bolshevikerne ville ikke deltage i en sådan regering, men de ville »undlade at kræve magtens øjeblikkelige overgang til arbejderne og de fattige bønder og endvidere ikke

anvende revolutionære metoder for at nå dette mål«. Da Lenin foreslog denne taktik i sin kendte artikel »Om kompromisser«, gjorde han sig trods alt ikke til af sin ufejlbarlige revolutionære retskaffenhed, som Stalin og de staten negerende anarkister i det ultrakapitalistiske Holland gør det idag. Men dette lille stykke virkelig historie viser, hvor lidt Lenins fattige efterfølgere er berettiget til at kritisere, hvad syndikalisterne i det revolutionære Katalonien har præsteret, også når man ser bort fra den velkendte tvetydighed i den »hjælp«, kommunisterne og den russiske stat ydede de spanske anarkister i selv Spanien og i »Ikke-interventionskomitéen«.⁵

En dyb skygge ligger over det opbygningsarbejde, der under heroiske anstrengelser og ofre gennemføres overalt i Spanien, hvor det anarkosyndikalistiske »kollektiviserings« – program fik overhånd over de socialdemokratiske og kommunistiske krav om »nationalisering« og »statsintervention«. Hele dette arbejde var kun forberedende. Dets videre udvikling og dets videre eksistens afhang af den revolutionære bevægelses fremskridt, frem for alt af det afgørende nederlag for Francos kontrarevolution og hans mægtige fascistiske og halvfascistiske allierede. Selv nu, hvor den højt vurderede nye republikanske armés nederlag har gjort Negrin-regeringens indre svagheder så tydelige, at den vigtigste repræsentant for de fascistiske og kapitalistiske kræfter i folkefrontsregeringen, Indalecio Prieto, lidet smigrende måtte afsættes og en stærkere »venstreorientering« i regeringen blev nødvendig, ville en sejr, som de revolutionært-proletariske kræfter i sidste øjeblik erobrede i Barcelona, stærkt øge den umiddelbare historiske og praktiske betydning af det store eksperiment, en ægte proletarisk – d.v.s. af arbejderne og deres fagforeninger selv påbegyndt og videreført kollektivisering – er.

Uden en sådan gunstig vending kan fremstillingen af den katalonske kollektivisering – der slående fremgår af en lille bog,⁶ som CNT og FAI har offentliggjort, og som ligger til grund for vores egen analyse og kritik af de spanske erfaringer i en fortsættelse af denne artikel⁷ – ikke gøre fordring på større fortjeneste, end hvad

⁵. Vi citerer en passus fra *Pravda* den 17. december 1936, der åbent udtaler de stalinistiske »venners« hensigter i et »bolsheviseret« Spanien: »Rensningen af Katalonien for alle trozkistiske og anarkosyndikalistiske elementer er allerede begyndt. Den gennemføres med samme energi som i Rusland.«

⁶. *Collectivizations*, Editions CNT-FAI 1937. [Nyt oplag: Toulouse 1965.]

⁷. [Cf. Karl Korsch: *Kollektivisering i Spanien* i Chr. Mailand-Hansen (red.): *Anarkismen*, København 1970.]

Marx, Engels, Lissagaray og andre skribenter beretter om de økonomiske eksperimenter i pariserarbejdernes revolutionære kommune fra 1871. De er begge en del af den historiske fortid, akkurat som de revolutionære italienske arbejderes forsøg i 1920, der senere blev tilrettetgjort af den af de skrækslagne jordejere og kapitalister betalte Mussolinis horder, og de ligeå forgæves forsøg, som fortroppen for de tyske og ungarske arbejdere gjorde mellem 1918 og 1923. Lige så lidt havde de mere omfattende og mere kendte resultater, som blev opnået af de russiske arbejdere 1918-1920 i en periode med virkelig kommunistisk eksperimenteren, nogen som helst praktisk betydning for den senere såkaldte »socialistiske opbygning« i Sovjetrusland. De blev snart forkastet af bolshevikkerne som en blot negativ form for kommunisme, som en modstræbende ledelse var blevet aftvunget i kraft af krigens og borgerkrigens nødstilstand. Således blev eksperimentet med den såkaldte »krigskommunisme«, der var meget mere positiv bevægelse i retning af kommunismen end NEP, Neo-NEP og alle de andre varianter af en ikke længere proletarisk og socialistisk politik, således som den blev gennemført af det postleninistiske og stalinistiske bureaukratis forskellige grupperinger – i et land, som endnu idag gør krav på i kraft af opbygningen af »socialisme i ét land« at stå i spidsen for den internationale

arbejderklasse – en glemt episode i den historiske fortid.

Allerede før denne vending i den bolshevistiske økonomiske politik havde Lenin den 4. december 1919 – to år efter magtovertagelsen – på landbrugskommunernes og landbrugsartellernes 1. kongres defineret resultaterne af den hidtidige kamp for virkeliggørelsen af kommunismen på følgende måde:

»Kommunismen er Socialismens højeste udviklingstrin, hvor Folk arbejder, fordi de indser Nødvendigheden af at arbejde for det almene Vel. Vi ved, at vi ikke for Tiden kan indføre den socialistiske Ordning – Gud give, at vore Børn eller maaske vore Børnebørn vil opleve at se den indført her i landet.«⁸

»At tjene revolutionens historie« er mottoet for den oven for nævnte bog om den spanske revolution. Det betyder for udgiverne af den såvel som for os, altså for revolutionære arbejdere i en dyster og kriseramet verden, hvor alle de »gamle« socialistiske, kommunistiske og anarkistiske arbejderbevægelser former er i tilbagegang, at vi af de historiske sejre og nederlag må uddrage lærerne for fremtiden, finde veje og midler til at virkeliggøre den revolutionære arbejderklassens mål.

Oversat af Kjeld Schmidt

⁸. [V. I. Lenin: Tale på Landbrugskommunernes og Landbrugsartellernes 1. Kongres 4. December 1919; i idem: Udvalgte Værker, København 1948, bd. 11, pp. 75–76.]